

Vnútoraná smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

„Škola netoleruje šikanovanie v žiadnych podobách.“

Úvodné ustanovenie

Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania žiakov, preventívne pôsobenie a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy ZŠ Belehradská.

Smernica vychádza zo **Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.**

Charakteristika šikanovania

- (1) Na účel tejto smernice sa šikanovaním rozumie
 - a) správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
 - b) úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.
- (2) Podstatou šikanovania je najmä
 - a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
 - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
- (3) Šikanovanie sa môže prejavovať
 - a) v priamej forme, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním alebo v nepriamej forme, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.
- (4) Kyberšikanovaním je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.
- (5) Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky
 - a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútorňa smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

- b) agresor vystupuje často anonymne,
 - c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
 - d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
 - e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
 - f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
 - g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
 - h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
 - i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
 - j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
 - k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.
- (6) Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku. V zmysle paragrafu 22 Trestného zákona je trestne zodpovedný žiak dovŕšením 14 roku veku.
- (7) Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin
- a) ublíženia na zdraví,
 - b) obmedzovania osobnej slobody,
 - c) lúpeže,
 - d) vydierania,
 - e) hrubého nátlaku,
 - f) nátlaku,
 - g) porušovania domovej slobody,
 - h) sexuálneho násillia,
 - i) sexuálneho zneužívania,
 - j) krádeže,
 - k) neoprávneného užívania cudzej veci,
 - l) poškodzovania cudzej veci,
 - m) nebezpečného vyhrážania sa,
 - n) nebezpečného prenasledovania,
 - o) výroby detskej pornografie,
 - p) rozširovania detskej pornografie,
 - q) prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútoraná smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

r) ohovárania.

(8) Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu alebo priestupku proti majetku.

(9) Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

(10) Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin

- a) neprekazenia trestného činu,
- b) neoznámenia trestného činu alebo
- c) ublíženia na zdraví.

Prevencia šikanovania

- Prevencia šikanovania sa zabezpečuje **najmä pozitívnym vplyvom osobnosti každého pedagogického zamestnanca, odborného zamestnanca aj nepedagogického zamestnanca v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém.**

Formy:

- neupozorňovať na slabosti a chyby žiakov pred kolektívom iných žiakov,
- vytvára pozitívnu pracovnú atmosféru na vyučovacej hodine,
- nepedagogický zamestnanec taktne, citlivo, no zároveň dôrazne pristupuje k drobným priestupkom žiakov. V prípade potreby rieši priestupky s pedagogickým zamestnancom.
- Všetci pedagogickí aj nepedagogickí zamestnanci sú poučení o postupoch a spôsoboch riešenie šikanovania žiakov.
- Pedagógovia cieľavedome vnímajú (pozorujú) žiakov v rámci vyučovania i mimo vyučovania (napr. počas prestávok, školských podujatí...) - ich prejavy, interakcie a najmä zmeny správania. Citlivo pristupujú k zisťovaniu príčin zmien v správaní žiaka alebo nežiaduceho/rizikového správania (individuálnym rozhovorom...).
- Na vyučovaní a osobitne na triednických hodinách dávajú priestor na budovanie sociálnych zručností žiakov: počúvať a snaha porozumieť dôvodu iného (kontroverzného) názoru, diskutovať s nimi o riešení (ich) problémov, zvyšovať citlivosť a empatiu triedy
- V prípade prejaveneho/zisteného agresívneho, resp. nežiaduceho správania pedagóg najskôr vyhodnotí/stanoví o aký typ správania ide - je nutné rozlíšiť „bežnú“ agresiu,

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútoraná smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

konflikt od šikanovania (pri vyhodnocovaní prejavov násilia vždy zisťuje/posúdi, či sú prítomné črty šikanovania, informuje o vzniknutej situácii vedenie školy a školského psychológa.

Metódy riešenia šikanovania

Oznámenie:

- Pri podozrení na šikanovanie akýkoľvek pedagogický alebo nepedagogický zamestnanec má povinnosť zdokumentovať (záznam o podozrení na šikanovania) oznámenie možného šikanovania.
- Možné šikanovanie môže oznámiť žiak, učiteľ, rodič, vychovávateľ, špeciálny pedagóg, psychológ, pedagogický asistent, nepedagogický zamestnanec, alebo ktokoľvek, kto prichádza do styku s výchovno-vzdelávacím procesom.
- Akékoľvek oznámenie je potrebné ďalej preveriť podľa nasledovného postupu.

Postup:

- Po oznámení šikanovania učiteľ, vychovávateľ alebo nepedagogický zamestnanec bezodkladne vyhladá a informuje člena školského podporného tímu (ŠPT) (školský psychológ, špeciálny pedagóg, pedagogický asistent). Zároveň osoba, ktorá prijala oznámenie zachováva anonymitu pred zvyškom zamestnancov a žiakov.
- Člen ŠPT uskutoční prvý rozhovor s oznamovateľom šikanovania.
- V danom rozhovore člen ŠPT poučí oznamovateľa o ďalšom postupe, ktorý zabezpečí bezpečie obeť.
- Následne člen ŠPT bezodkladne informuje vedenie školy o oznámení prípadného šikanovania.
- Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.
- Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä
 - zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
 - zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - vykonáva opatrenia na zabránenie nožnej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
 - zabezpečí úvodné vypočúvanie **do 48 hodín od oznámenia**,
 - preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútoraná smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

- zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
 - Prípadná obeť, agresor a svedkovia sú vypočúvaní v rovnakom čase, na rozdielnych miestach. Súčasne, pri vypočúvaní obeti/agresora/svedkov **sú prítomní dvaja pedagogickí alebo odborní zamestnanci** (napr. triedny učiteľ + výchovný poradca, riaditeľ + školský psychológ a pod.),
 - **zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,**
 - uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
 - kontaktuje vo vzťahu k obeti, agresorovi a svedkovi šikanovania
 1. zákonných zástupcov,
 2. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 3. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
 4. zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,
 - kontaktujeme prostredníctvom aplikácie Edupage, telefonicky, zápisom do žiackej knižky a pod.,
 - kontaktuje miestne príslušné centrum,
 - zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy. Triedny učiteľ v spolupráci so školským psychológom administruje dotazník zameraný na zistenie skúseností so šikanovaním.,
 - vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- V prípade potreby ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu.

Opatrenia na riešenie šikanovania

Pre obeť:

- Odporúčanie zákonným zástupcom obetí vyhľadať individuálnu odbornú psychologickú starostlivosť (školský psychológ alebo psychológ z CPaP). Po požiadaní o odbornú psychologickú starostlivosť psychológ informuje príslušných vyučujúcich o práci so žiakom.
- Zorganizovanie skupinového intervenčného programu riaditeľkou školy v spolupráci s CPaP. Program bude realizovaný dvoma pedagogickými alebo odbornými zamestnancami.

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútorňá smernica k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov

Pre agresorov:

- Odporúčanie zákonným zástupcom agresorov vyhľadať individuálnu odbornú psychologickú starostlivosť (školský psychológ alebo psychológ z CPaP). Po požiadaní o odbornú psychologickú starostlivosť psychológ informuje príslušných vyučujúcich o práci so žiakom.
- Udelenie opatrenia vo výchove – napomenutie, pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľkou školy, zníženie známky zo správania

STUPNE ŠIKANOVANIA A OPATRENIA

- Prvý stupeň: Šikanovanie sa začína odstavovaním obete z nejakej činnosti, ktoré sa prejavuje prevažne psychickými formami násilia – ignorovaním, prehliadaním obete, vylúčením zo skupiny, neustálymi miernymi nadávkami, posmievaním, ohováraním a intrigovaním, braním desiatej alebo iných vecí. Ak sa obeť nedokáže brániť, nikomu to nepovie a nikto v triede sa ho nezastane, vzniká riziko druhého štádia.
- Druhý stupeň: Postupne sa začína objavovať a stupňovať fyzická agresia – občasné, ale opakované strkanie, potkýnanie, natáhovanie oblečenia, ťahanie za vlasy, podtrhávajú stoličky, odstrkovanie, bitky, facky vyhladnutej obete. Ak to učiteľ ani rodič neodhalí alebo to podceňuje, obeť sa (pod vplyvom strachu) nedokáže brániť, ostatní v triede mu nepomôžu, šikanovanie sa zosilňuje a prechádza do ďalšej fázy.
- Tretí stupeň: V triede sa vytvorí jadro – k hlavnému agresorovi sa pridávajú ďalší, ktorí už postupujú systematicky a cieľavedome s cieľom upevňovať svoju moc a vplyv nielen na vybranú obeť, ale aj na ostatných spolužiakov. Ak ani v tejto etape nedôjde k odhalienu a riešeniu šikanovania v škole alebo na podnet rodiča vzniká ďalší stupeň – už rozvinutého šikanovania.
- Štvrtý stupeň: K agresívnej skupinke sa pridávajú ďalší a zvyšok triedy začína obeť z rôznych dôvodov ignorovať a úplne vylučovať zo svojej spoločnosti, dokonca sa aj zúčastňovať na šikanovaní. Šikanovanie sa v „problémovej“ triede v podstate akceptuje ako normálne správanie (nepísaný zákon), začína sa šíriť po celej škole a nadobúdať každodenný charakter.
- Piaty stupeň: Všetci rešpektujú normy „šikanovania“, agresori strácajú posledné zvyšky zábran, šikanovanie u nich môže nadobudnúť charakter závislosti a v škole sa stáva veľkým problémom, ktorého riešenie si vyžaduje veľa energie, pomoc odborníkov a navyše negatívne ovplyvní aj povest' školy.
- Pri vyvodzovaní dôsledkov je potrebné byť rázny a výchovné opatrenia musia byť dodržané. Po dokázaní šikanovania bude agresor potrestaný:
 - A. výchovným opatrením – pokarhaním riaditeľom školy,
 - B. zníženou známkou zo správania,
 - C. oznámením šikanovania polícii a ÚPSV a R,
 - D. návrhom na preradenie do inej školy,
 - E. návrhom na umiestnenie do výchovného ústavu.
- Pokiaľ má agresor určený trest, je treba oznámiť celej triede ako bol potrestaný. Vo vážnych prípadoch toto oznámenie podá riaditeľ školy. Pokiaľ je opatrenie stanovené a

Základná škola Belehradská 21, Košice
Vnútorňa smernica k prevencii a riešeniü šikanovania žiakov

vykonané, mala by sa tým aféra skončiť a agresor, takisto ako obeť, má šancu sa opäť normálne zapojiť do kolektívu a nemali by byť vystavený posmeškom a výčitkám.

- K udeleniu opatrenia dôjde hneď po uskutočnení a následnom prešetrení.
- Preloženie žiaka do inej triedy (ak to podmienky školy dovoľujú).
- V mimoriadnych prípadoch:
 - odporučenie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do príslušného diagnostického centra alebo liečebno-výchovného sanatória,
 - oznámenie príslušnému ÚPSVaR – odbor sociálnoprávnej ochrany detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletých v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
 - oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin.

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami

- Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, koordinátor prevencie, výchovný poradca, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s rodinou obeť a s rodinou agresora.
- Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obeť, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.
- Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.

O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.